

Хороз Н.С. (Львів, Україна)

Заголовки-прагмеми в українських та хорватських публіцистичних статтях

Стаття присвячена дослідженню особливостей трансформування фразеологізмів у заголовках сучасної української і хорватської преси. Детально розглянуті одиниці, які зазнали розширення основного компонентного складу словами загального вжитку. Вивчені семантичні зміщення, котрі виникли в семантичній структурі фразеологізмів внаслідок їхньої трансформації, а також граматичний потенціал трансформованих фразеологічних заголовків.

Ключові слова: заголовок, фразеологізм, трансформація, розширення фразеологізму, прагматичний ефект.

Статья посвящена исследованию особенностей трансформирования фразеологизмов в заголовках современной украинской и хорватской прессы. Детально рассмотрены единицы, подвергшиеся расширению основного компонентного состава словами общего употребления. Изучены семантические сдвиги, возникшие в семантической структуре фразеологизмов вследствие их трансформаций, а также прагматический потенциал трансформированных фразеологических заголовков.

Ключевые слова: заголовок, фразеологизм, трансформация, расширение фразеологизма, прагматический эффект.

This article is dedicated to the peculiarities of utilizing of phraseological units in Modern Ukrainian and Croatian newspapers and magazines headlines. The idioms which have been transformed in headlines are analyzed in details. The author mainly focuses on semantic transformations of phraseological units which are caused by expansion of the phraseological unit structure with occasional words and studies pragmatic potential of transformed phraseologisms.

Key words: headline, phraseological unit, transformation of idioms, expansion of the phraseological structure, pragmatic effect.

Створення прагматичних заголовків або заголовків-прагем* – доволі поширене явище в сучасній хорватській та українській публіцистиці. Головне завдання таких заголовків – привернути увагу реципієнта, заінтригувати і спонукати його до прочитання тексту, який вони називають. Серед мовних знаків, здатних виконувати цю складну і водночас важливу функцію, чільне місце посідають фразеологічні звороти мови, особливо ті, які зазнали навмисних трансформацій, адже трансформована фразеологія порівняно з її базовим фондом має значно більший стилістико-прагматичний потенціал.

Видозмінена в публіцистичних заголовках українська фразеологія була предметом вивчення О.О.Калякіної [2], В.Воронової [1], Ж.В.Колоіз [4]. Видозмінені в пресі, зокрема її заголовках, хорватські фразеологічні одиниці (ФО) досліджували Б.Ковачевич, М.Михалевич [5]. Зазначені дослідники

* Прагмемами вважаємо одиниці, які призначені керувати людською поведінкою і які “відображають явища емоційно-вольової сфери психіки суб’єкта мовлення і, зважаючи на це, відповідним чином апелюють до емоційно-вольової сфери психіки адресата і через неї до його інтелектуальної сфери (шляхом емоційного зараження, сугестії, переконання) з метою регулювання його поведінки” [3, 106].

аналізували головно способи здійснення трансформацій.

Метою ж нашої статті є вивчити особливості застосування до українських та хорватських фразеологізмів, використаних у функції заголовків, прийому розширення синтаксичної структури словами вільного вжитку та з'ясувати, як цей вид трансформації впливає на їхню семантичну структуру; дослідити прагматичний потенціал таких заголовків.

Суть розширення полягає в додаванні до складу ФО нових компонентів з метою а) “прикріплення” ФО в цілому і окремо її компонентів до конкретної ситуації, співвіднесення її елементів з певним референтом, б) посилення конотацій контексту, а будь-який з мікрокомпонентів конотації – експресивний, оцінний, емоційний тощо – пов'язаний з різноманітними прагматичними чинниками.

Додаткові елементи, розширюючи структуру фразеологізму, актуалізують пряме лексичне значення слова-компонента, до якого вони належать і, відповідно, відновлюють його валентноздатність.

До аналізу залучено фразеологічні заголовки-прагеми різної семантичної будови: повністю та частково переосмислені, а також стійкі словосполучення, значення яких є сумою значень їхніх складових елементів. Одні з них іманентно наділені конотаціями, інші – стилістично нейтральні.

До хорватських та українських публіцистичних фразеологічних заголовків найчастіше застосовується атрибутивне розширення, тому розглянемо саме цей різновид. Новий лексичний елемент приєднується до субстантивного компонента і виступає в ролі узгодженого або неузгодженого означення (якщо розглядати фразеологізм як членовану синтаксичну одиницю). Оказіональні елементи-узгоджені означення, якщо їх додано до складу процесуальної ФО, розщеплюють її, розташовуючись інтерпозитивно. Те ж інтерпозиційне розташування мають поширювачі, які належать до субстантивної ФО, морфолого-синтаксична структура якої “прикметник + стрижневий іменник”. Якщо ж поширювачі додано до субстантивної ФО, структура якої “іменник + іменник в непряму відмінку”, вони розташовані препозитивно і/або інтерпозитивно до неї. Оказіональні компоненти в ролі неузгоджених означень, а ними є головно словосполучення, завжди розташовані постпозитивно до фразеологізму. Подекуди поширювачі приєднано також до ад'єктивних компонентів ФО.

Аналіз фактичного матеріалу дозволив виділити кілька типів атрибутивного розширення ФО. За основу запропонованої класифікації обрано ступінь синтаксичного ускладнення конструкції фразеологізму внаслідок okazіонального розширення форми. З огляду на це виділено просте, ускладнене та складне атрибутивне розширення ФО. При простому розширенні поширювачем виступає одне слово, яке приєднується до одного зі субстантивних компонентів ФО. Ускладнене розширення характеризується додаванням до одного з компонентів ФО кількох слів або сполуки слів. Суть складного розширення полягає у приєднанні додаткових атрибутивних елементів одночасно до кількох компонентів фразеологізму.

Детально розглянемо випадки кожного з різновидів атрибутивного розширення. При простому атрибутивному розширенні найчастотнішим поширювачем виступає прикметник, який узгоджується з іменником –

нормативним компонентом ФО – в роді, числі та відмінку.

Препозитивне розташування додаткових елементів спостерігаємо в таких хорватських фразеологічних заголовках зі субстантивною будовою: “*Sanaderove Scile i Haribde*” /Novi list, 9.01.2004/ (Пор.: *između Scile i Haribde*); “*Europski put po trnju*” /Novi list, 21.05.2004/ (Пор.: *hod (put) po trnju*); “*Međunarodno pravo jačega*” /Feral Tribune, 17.01.2003/ (Пор.: *pravo jačega*); “*Kozmetičke igre bez granica*” /Zarez, 20.12.2001/ (Пор.: *igre bez granica*); “*Nuklearke su opasna slijepa ulica*” /21.03.2009/ (Пор.: *slijepa ulica*); “*Makedonija u predizbornoj slijepoj ulici*” /Vjesnik, 7.12.1999/.

Аналогічні трансформації застосовують і до українських фразеологічних заголовків. Наприклад, “*Лицемірні ігри “патріотів”*” /Львівська газета, 22.05.2007/ (Пор.: *ігри патріотів*); “*Духовний камінь спотикання*” /Поступ, 31.07.2001/ (Пор.: *камінь спотикання*); “*Переговорний камінь спотикання*” /Хрещатик, 31.05.2007/; “*М'ясний троянський кінь*” /Україна молода, 4.11.2008/ (Пор.: *троянський кінь*); “*Магнітна буря “в склянці води”*” /День, 5.11.2003/ (Пор.: *буря у склянці води*); “*Липовий зелений змії все ще в моді*” /Статус, 29.09.2008/ (Пор.: *зелений змії*).

Інтерпозиційні поширювачі розщеплюють як номінативні, так і процесуальні фразеологічні конструкції. Наприклад, “*Vrući kvvarnerski krumpiri*” /Novi list, 18.03.2006/ (Пор.: *vrući krumpir*); “*Bog u državna batina*” /Feral Tribune, 28.01.2002/ (Пор.: *bog i batina*); “*Začarani kreditni krug*” /Novi list, 25.08.2008/ (Пор.: *začarani krug*); “*Divlji (trgovački) zapad*” /Novi list, 20.08.2008/ (Пор.: *divlji zapad*); “*Zatvoreni ННО-ov krug*” /Vjesnik, 8.05.1999/ (Пор.: *zatvoreni krug*); “*Hoće li Koštunica dobiti po “demokratskim” prstima*” /Vjesnik, 15.01.2001/ (Пор.: *dobiti po prstima*); “*Kome krvavo zvono zvoní*” /Novi list, 4.09.2004/ (Пор.: *kome zvono zvoní*); “*Glibota je hrvatskoj javnosti bacio nečistu rukavicu*” /Vjesnik, 28.04.2004/ (Пор.: *baciti rukavicu*); “*Довга дорога у візових дюнах*” /Дзеркало тижня, 11-17.11.2007/ (Пор.: *Довга дорога в дюнах*); “*Поле газової битви*” /Тиждень, 16.01.2009/ (Пор.: *поле битви*); “*Позолотить “платинову” ручку*” /Дзеркало тижня, 19.04.2008/ (Пор.: *позолотить ручку*).

Постпозитивне розширення маємо в наступних фразеологічних заголовках обох мов: “*Trojanski konj Seksa*” /Novi list, 14.02.2009/ (Пор.: *trojanski konj*); “*Začarani krug revanšizma*” /Novi list, 6.02.2004/ (Пор.: *začarani krug*); “*Танталові муки достатку*” /Дзеркало тижня, 7.06.2008/ (Пор.: *танталові муки*); “*По кому подзвін “Свободи”*” /Тиждень, 3.04.2009/ (Пор.: *по кому подзвін*).

Ускладнене атрибутивне розширення полягає в тому, що до одного зі субстантивних компонентів ФО приєднується кілька атрибутів, які узгоджуються з компонентом, до якого належать, в роді, числі й відмінку, або виступають в ролі неузгоджених означень. Наприклад, “*Crveni kineski kamen spoticanja*” /Glas Slavonije, 17.08.2008/ (Пор.: *kamen spoticanja*); “*Tvrđi orasi Bajsova menija*” /Vjesnik, 5.04.2008/ (Пор.: *tvrdi orah*); “*Haško vruće pravosudno kestenje*” /Vjesnik, 11.09.2000/ (Пор.: *vruće kestenje*); “*Авгієві конюшні українського козацтва*” /Дзеркало тижня, 14.02.2009/ (Пор.: *авгієві стайні (конюшні)*); “*Троянський кінь державної омовності*” /Дзеркало тижня, 8.10.2005/ (Пор.: *троянський кінь*); “*Сцилла і Харибда української виборчої системи*” /Українське слово, 16.04.2009/ (Пор.: *Сцилла і Харибда*).

Складне атрибутивне розширення синтаксичної конструкції відбувається у багатокomпонентних фразеологізмах. Ускладнення структури атрибутами стосується не одного, а кількох його субстантивних компонентів. Поширювачі можуть приєднуватися до всіх іменних компонентів, або лише до деяких із них. Наприклад, "Crnog kruha i vojnih igara" /Feral Tribune, 25.03.2002/ (Пор.: *kruha i igara*); "Zaprešić traži svoje pravo mjesto pod suncem Zagrebačke županije" /Vjesnik, 8.10.1998/ (Пор.: *mjesto pod suncem*); "HDZ između HSP-ovog čekića i EU nakovnja" /Novi list, 17.04.2004/ (Пор.: *između čekića i nakovnja*); "Između Scile politizacije i Haribde komercijalizacije: treba li javnu RTV zaštititi ustavom i kako" /Jutarnji list, 25.11.2008/ (Пор.: *između Scile i Haribde*); "Наука: між молотом політики і ковадлом економіки" /Дзеркало тижня, 1.04.2005/ (Пор.: *між молотом і ковадлом*); "Між "Сциллоу" ревальвації та "Харибдою" девальвації" /Галицькі контракти, 24.11.2002/ (Пор.: *(між) Сциллоу і Харибдою*); "Колишній блиск і теперішні злидні націонал-демократії" /Нація і держава, 4.02.2006/ (Пор.: *Блиск і злидні куртизанок*); "Світло СОГ в українському тунелі" /Діалог, 8.07.2005/ (Пор.: *світло в кінці тунелю*).

Атрибутивне розширення маємо не лише у випадках приєднання до субстантивних компонентів ФО контекстуально зумовлених слів та словосполучень. Подекуди спостерігаємо оказіональну експлікацію якісних прикметників-компонентів ФО адвербіальними елементами. Такі трансформації застосовують головню з метою підсилення чи послаблення прояву ознаки, позначеної прототипом компонента, до якого приєднаний прислівник, проте впливають на метафоричне значення ФО загалом. Наприклад, "Jako vrući krumpir" /Večernji list, 1.03.2007/ (Пор.: *vrući krumpir*); "Veoma duge ruke" /24 sata, 30.10.2008/ (Пор.: *(imati) duge ruke*); "Дуже темна конячка, або "Самооборона" від Президента" /Закон і бізнес, 29.07.07/ (Пор.: *темна конячка*); "Ледь холодна війна" /Львівська газета, 24.07.2007/ (Пор.: *холодна війна*).

Подекуди прийом розширення синтаксичної структури ФО виступає складовою частиною стилістичної конвергенції (до однієї ФО застосовано кілька стилістичних прийомів). Наприклад, у нижченаведених фразеологічних заголовках поєднано прийом використання в контексті семантично опорного компонента ФО (фразеологічна алюзія) з прийомом розширення: "Velika muha i mali slon" /H-Alter, 14.10.2004/ (Пор.: *od muhe praviti slona*); "Rumsfeldova mrkva" /Novi list, 9.02.2004/ (Пор.: *mrkva i batina*); "Nacionalni Mujo" /Novi list, 8.02.2006/ (Пор.: *kud svi Turci tud i mali Mujo*).

Такі ж трансформації ФО спостерігаємо в українських фразеологічних назвах статей: "Коаліційне шило" /Львівська газета, 26.05.2008/ (Пор.: *міняти шило на мило*); "Гордіїв вузол імперативу" /Україна молода, 19.04.2008/ (Пор.: *розрубати гордіїв вузол*); "Земельний гордіїв вузол" /Годовиці-Басівки" /Суботня пошта, 12.02.2009/.

У наведених заголовках журналісти використали лише семантично стрижневі компоненти фразеологізмів, які у їх складі набули власних фразеологічних значень, і додали до них слова-поширювачі.

Конвергентне вживання фразеологізмів можливе у випадках поєднання прийому розширення ФО з прийомом еліпсису. Наприклад, "Ministar Vujić na tankom medijskom ledu" /Vjesnik, 16.02.2000/ (Пор.: *navesti na tanak led*); "Sudska

sol na stare rane” /Feral Tribune, 3.09.2007/ (Пор.: *metnuti (staviti) soli na živu ranu*); “*Raketna prašina u oči javnosti*” /Feral Tribune, 2.09.2002/ (Пор.: *bacati prašinu u oči*); “*Міністерська коса – на шахтарський камінь*” /Без цензури, 14.12.2006/ (Пор.: *найшла коса на камінь*); “*Пропорціоналка: коти в партійних мішках?*” /Дзеркало тижня, 14.04.2007/ (Пор.: *купувати коти в мішку*).

Атрибутивне розширення подекуди поєднується із субституцією компонентів ФО. Наприклад, «*Carski kamen u glavu*» /Feral Tribune, 2.04.2002/ (Пор.: *pamet u glavu*); “*Sjaj mitova i bijeda stvarnosti*” /Vjesnik, 6.03.1997/ (Пор.: “*Sjaj i bijeda kurtizana*”); “*Krah i trepet dijagnoze*” /Feral Tribune, 17.11.2003/ (Пор.: *strah i trepet*); “*Український сир у діоксидній мишолові*” /Дзеркало тижня, 19.04.2008/ (Пор.: *безкоштовний сир лише в мишолові*).

Розширення може також супроводжуватися синтаксичними трансформаціями ФО: “*Čuvari kostura iz HDZ-ovih ormara*” /Novi list, 12.11.2003/ (Пор.: *kostur u ormaru*); “*Sječa trenerskih glava*” /Vjesnik, 24.04.1998/ (Пор.: *sječi glave*); “*Tomčićevo hvatanje za domovinsku slamku*” /Novi list, 27.03.2004/ (Пор.: *hvatati se za slamku*); *Svođenje olimpijskih računa* /Novi list 25.08.2008/ (Пор.: *svoditi račune*); “*Кумівська “Сцилла! Або ж юценківська “Харібда”*” /Економічна газета, 7.07.2001/ (Пор.: *Сцилла і Харібда*).

Додаткові слова, втручаючись у синтаксичну конструкцію фразеологізму, порушують і його семантичну структуру. У семантиці (денотації, конотації) фразеологізму поширювач може виконувати різні функції: функцію конкретизації значення фразеологізму, функцію інтенсифікації ступеня прояву ознаки чи послаблення ступеня прояву ознаки, позначеної фразеологізмом. Кожен випадок поширення фразеологізму контекстуально зумовленими словами супроводжується посиленням оцінного та емоційно-експресивного забарвлення фразеологізму та контексту в цілому.

Унаочимо на прикладах використання поширювачів у ролі конкретизаторів денотативного значення фразеологізму. Публікація із назвою “*Gruzijska slijepa ulica*” /Vjesnik, 3-4. 05.2008/ (Пор.: *slijepa ulica* – “безвихідна ситуація”) розповідає про напружені стосунки Грузії і Росії, через які постраждав грузинський народ. Тут конкретизовано країну, громадян якої опинилися у безвихідному становищі. А от у статті під заголовком “*Vrući kavkaski krumpir*” /Novi list, 28.09.2008/ уже йдеться про наслідки війни в Грузії 2008 р. та сумніви світових держав щодо визнання чи невизнання незалежного статусу Абхазії. Фразеологізм *vrući krumpir* має сигніфікативне значення “великий клопіт (проблема)”. У контексті автор його доповнив ситуативним словом *kavkaski*, уточнивши локацію великих негараздів. Результати дослідження космосу викладено у матеріалі із назвою “*Svemirske Scile i Haribde*” /Feral Tribune, 12.12.2002/ (Пор.: *između Scile i Haribde* – “становище, коли загрожує небезпека з двох боків; потрапити з поганого у гірше”).

Українська стаття “*Кредитна палиця на два кінці. Проблеми позичальників не можна вирішувати за рахунок вкладників банку*” /Закон і бізнес, 21.03.2009/ (Пор.: *палиця на два кінці* – “який-небудь захід може мати й протилежні, небажані наслідки, обернутися злом для того, хто його починає”) критикує політику банків щодо умов повернення позичальниками кредитів. Додатковий компонент *кредитна* містить алюзію на тематику викладеного матеріалу і конкретизує, чого саме стосується захід, який може мати небажані наслідки. Чи

варто перейматися небесними катаклізмами і чи впливають вони на стан здоров'я людини з'ясовується у публікації “*Магнітна буря “в склянці води”*” /День, 5.11.2003/ (Пор.: буря у склянці води – “велике хвилювання з незначного приводу, дрібні події, які штучно роздуваються”). Стаття під заголовком “*Вигнання з податкового раю*” /День, 8.11.2001/ (Пор.: вигнання з раю – “безповоротна втрата чогось”) повідомляє про те, що українській металургійній галузі загрожує відміна пільг на сплату податків до державної казни.

При складному атрибутивному розширенні ФО автор максимально загострює увагу реципієнта, навмисно зазначаючи, якого саме значення набуває кожен з її компонентів, тим самим конкретизуючи денотативне значення ФО загалом і підвищуючи конотації. Наприклад, до назви статті “*Poljska kost u europskom grlu*” /Glas Slavonije, 23.06.2007/ залучено трансформований фразеологізм (*biti*) *kost u grlu*, нормативне значення якого “бути для когось перешкодою”. У тексті статті йдеться про те, що Польща не підтримує виробленої в ЄС системи голосування, відповідно, вона є єдиною країною-членом ЄС, через яку доведеться вносити зміни у систему голосування. Фрагмент *poljska kost* набуває значення “перешкода, яку чинить польська сторона”, а сполучення *europsko grlo* функціонує в заголовку зі семантикою “європейська сторона, якій створено перешкоду”. В українській статті під назвою “*Світло СОТ в українському тунелі*” /Діалог, 8.07.2005/ (Пор.: *світло в кінці тунелю* – “надія, вихід, що з'являється після тривалої невизначеності; те, що виникає як віддалена можливість для реалізації після тривалих пошуків шляху, виходу”) іронічно повідомляється про те, що Верховна Рада України, попри безладдя в її стінах, усе ж прийняла кілька законів щодо вступу України до Світової організації торгівлі. У сполучення *світло СОТ* автор вклав зміст “надія вступу у СОТ”, у сполучення *український тунель* – “зволікання, тривале неприйняття законів щодо вступу до СОТ”.

У наведених прикладах додаткові компоненти фразеологізму або називають сферу діяльності, факти, події якої розкриває зміст статті, або виявляють місце згаданих у статті подій; подекуди вони вказують організацію, якій належить характеристика, виражена трансформованою ФО чи належність особі/особам ознаки, явища тощо, які позначає фразеологізм.

Далі подамо випадки інтенсифікації денотативного значення ФО. Наприклад, у заголовку статті “*Izvoz jedino svjetlo u tunelu županijskog gospodarstva*” /Virovitički list, 9.11.2001/ трансформовано ФО *svjetlo na kraju tunela*. За допомогою поширювача *jedini* автор наголосив, що єдиною надією на покращення економічного становища хорватського регіону є експорт товару власного виробництва. У тексті під назвою “*Velika jabuka razdora*” /Poslovni dnevnik, 9.10.2007/ (Пор.: *jabuka razdora* – “причина суперечок”) йдеться про конфлікти між президентом Хорватії С.Месичем і прем'єр-міністром І.Санадером, спричинені величезним бажанням голови уряду стати головою держави. Таким чином, президентське крісло стало причиною негоди між двома очільниками. Оказіональний атрибут *veliko*, доданий до нормативного фразеологізму, виступає у своєму буквальному значенні, відновлюючи внутрішню форму фразеологізму і впливаючи на його значення в контексті. Так, зміст фразеологізму *jabuka razdora* в цьому контексті можна

передати як “велика, вагома причина суперечок”.

Той же фразеологізм з аналогічною метою використав український журналіст: “*Ласе яблуко розбрату*” /Хрещатик, 28.01.2008/ (Пор.: *яблуко розбрату*). У статті повідомляється про те, що податкова адміністрація незаконно зайняла приміщення, призначене для пансіонату для інвалідів. Приміщення тут зображене як привабливий об’єкт, що став причиною суперечок між двома організаціями.

Послаблення значення спостерігаємо у таких прикладах: стаття із заголовком “*Mala kost razdora*” /Slobodna Dalmacija, 1.10.2000/ (Пор.: *baciti kost razdora* – “спричинити конфлікт, сварку”) критикує поведінку хорватських парламентарів, для яких навіть несуттєві суспільно-політичні розбіжності стають причиною великих сварок і непорозумінь. За допомогою додаткового слова *mala* автор “применшив” важливість обставин, які є причиною конфліктів, що сприяло ще більшому критичному звучанню заголовка. Українська стаття під назвою “*Слабке світло в кінці тунелю для європейських виробників*” /Економічна газета, 24.02.2009/ (Пор.: *світло в кінці тунелю*) сповіщає про те, що Китай у європейських виробників закупив велику кількість різноманітних товарів, що дуже важливо для європейських ринків збуту в часи економічної рецесії. Матеріал із заголовком “*Ледь холодна війна*” /Львівська газета, 24.07.2007/ (Пор.: *холодна війна* – “стан напруження і боротьби будь-яким способом, крім збройного”) розповідає про незначне погіршення дипломатичних стосунків між Росією і Великобританією.

Посилення й одночасно послаблення значення маємо у прикладах: “*Velika muha i mali slon*” /N-Alter, 14.10.2004/ (*od muhe praviti slona* “перебільшувати, надавати чому-небудь незначному особливої ваги”). Щоб указати на недоречне приписування значущості чомусь неважливому, автор до компонента *muha*, який у нормативній ФО має фразеологічне значення “незначне, неважливе”, додав оказіональне слово *velika*, а щоб навмисно применшити вагу чогось начебто важливого, приєднав до компонента *slon* (фразеологічне значення “вагоме, суттєве”) означення *mali*. Поширювачі додано до прототипів цих компонентів. Однак у контексті реалізується метафоричне значення ФО *od muhe praviti slona*, пристосоване до екстралінгвальної ситуації, про яку в статті мова. Публікація під назвою “*Crni pjev bijeloga labuda*” /Novi list, 10.01.2002/ (Пор.: *labudi pjev* – “останній витвір, вагома праця перед смертю”) повідомляє про забруднення мазутом прибережних морських вод, що призвело до загибелі представників місцевої фауни, зокрема лебедів. З метою посилити стилістичний та прагматичний ефекти, журналіст додав до фразеологізму поширювачі з контрарним значенням, показавши, наскільки жахливою є катастрофа, про яку він пише. Українська стаття із заголовком “*Шалена буря у маленькій склянці води*” /Поступ, 27.04.2002/ висміює українських парламентарів, які зчиняють багато галасу навколо неважливих проблем, приховуючи при цьому від громадськості значні суспільно-економічні негаразди.

Проаналізовані вище ФО традиційно мають образне значення, яке й реалізують у мовленні (узгоджене з мовленнєвою ситуацією), і стилістичне забарвлення, яке при видозмінах посилюється, що збільшує прагматичну дію на адресата мовлення.

Нижче розглянемо випадки трансформації фразеологізмів зі синтезованою

семантичною структурою. Наприклад, у статті під назвою "*Sjaj mitova i bijeda stvarnosti*" /Vjesnik, 6.03.1997/ (Пор.: "*Sjaj i bijeda kurtizana*") автор пише про історію давньохорватського мистецтва і його ледь відчутний сучасний відгомін. Виснажлива і неprozора процедура отримання українцями віз до країн ЄС критикується у статті "*Довга дорога у візових дюнах*" Дзеркало тижня, 11-17.11.2007/ (Пор.: "*Довга дорога в дюнах*"). Наведені фразеологічні заголовки реалізують у контексті зміст, який є сумою значень їхніх складових, набувають оцінної-емоційного та експресивного звучання і характеризують інформацію, яку називають.

Отже, просте, ускладнене та складне розширення структури ФО оказіональними словами характерне як для хорватських, так і для українських фразеологічних заголовків. Причому, і у хорватській, і в українській публіцистиці до називання статей залучено головню фразеологізми-крилаті вислови відмінної синтаксичної й семантичної будови та різного походження, тому значна їх кількість у пресі обох країн збігається. До хорватських та українських фразеологічних заголовків застосовують аналогічні прийоми атрибутивного розширення.

Вклинюючись у структуру нормативної одиниці або розміщуючись препозитивно чи постпозитивно, атрибути конкретизують семантику ФО, послаблюють чи посилюють інтенсивність прояву ознаки, позначеної нормативною ФО. Ускладнене та складне розширення ФО, порівняно з простим, сприяє більшій конкретизації значення ФО та вищому ступеневі емоційності й експресивності контексту.

Традиційно стилістично нейтральні фразеологізми при таких трансформаціях набувають конотативного значення, а фразеологізми, іманентно наділені конотаціями, їх посилюють. Будь-який випадок розширення синтаксичного складу фразеологічного заголовка спричиняє прагматичну дію на адресата мовлення.

Після ознайомлення зі змістом статті читач має нагоду оцінити задум автора, його оригінальний добір засобів вираження, які сконцентровані у короткому виразі загальну ідею статті, є своєрідною квінтесенцією екстралінгвальної ситуації, про яку йдеться, і водночас її оцінкою.

Подальше вивчення публіцистичних фразеологічних заголовків, які зазнали видозмін, дасть можливість виявити інші прийоми трансформацій та дослідити семантико-прагматичні властивості ФО, які проявляються при трансформуванні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Воронова М.* Варіанти фразеологізмів у журналістському творі // *Стиль і текст.* – Київ: Інститут журналістики, 2004. – Вип. 2. – С. 97-103;
2. *Калаякіна О.О.* Контамінація фразеологізмів як засіб підвищення експресивності публіцистичного заголовка // *Семантика мови і тексту: Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції.* – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2006. – С. 338-339;
3. *Киселева Р.А.* Вопросы теории речевого воздействия. – Л.: Изд-во ЛГУ им. А.С. Пушкина, 1978. – 160 с.;
4. *Колоіз Ж. В.* Усталені вислови у функції заголовка (на матеріалі публіцистики С. Єфремова) // *Українська мова: питання системи і функціонування.* - Кривий Ріг: КрДПІ, 1995.- С. 27-31;
5. *Kovačević B., Mihačević M.* Frazezi u publicističkome funkcionalnom stilu (modifikacija, kontaminacija i transformacija frazeološke strukture) // *Semantika prirodnog jezika i metajezik semantike.* – Zagreb-Split: Hrvatsko društvo za primijmjnu lingvistiku, 2005. – S. 393-403.